

Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen ehkäisemistä käsittelevä komitea

Euroopan neuvosto

CPT/Inf(2020)13

Julistus periaatteista, jotka koskevat vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua koronaviruspandemian (COVID-19) oloissa

annettu 20. maaliskuuta 2020

Koronavirus COVID-19:n aiheuttama tauti on tuonut poikkeuksellisia haasteita Euroopan neuvoston kaikkien jäsenvaltioiden viranomaisille. Erityisiä ja tuntuvia haasteita on niillä, jotka työskentelevät laitoksissa, joissa vapautensa menettäneitä säilytetään, kuten poliisin pidätystiloissa, vankeinhoitolaitoksissa, maahanmuuttajien vastaanottokeskuksissa, psykiatrisissa sairaaloissa ja hoitokodeissa, samoin kuin erilaisissa äskettäin perustetuissa laitoksissa tai paikoissa, joissa henkilöitä on karanteenissa. Vaikka kidutuksen vastainen komitea näkee selkeänä välttämättömyytenä ryhtyä päättäväisiin toimiin COVID-19:n torjumiseksi, komitean täytyy muistuttaa kaikkia toimijoita siitä, että kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kielto on luonteeltaan ehdoton. Suojelutoimet eivät saa missään tilanteessa johtaa vapautensa menettäneiden epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun. Kidutuksen vastainen komitea katsoo, että kaikkien asianomaisten viranomaisten, joilla Euroopan neuvoston alueella on vastuuta vapautensa menettäneistä henkilöistä, olisi noudatettava seuraavia periaatteita.

- 1) Perusperiaatteena on oltava ryhtyä kaikkiin mahdollisiin toimiin kaikkien vapautensa menettäneiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi. Näiden toimien toteuttaminen edistää myös henkilöstön oman terveyden ja turvallisuuden säilymistä.
- 2) Maailman terveysjärjestön WHO:n ohjeita pandemian torjumiseksi sekä kansainvälisten vaatimusten mukaisia kansallisia terveys- ja hoito-ohjeita on noudatettava ja pantava ne täysimääräisesti täytäntöön kaikissa paikoissa, joissa vapautensa menettäneitä säilytetään.
- 3) Henkilöstön saatavuutta olisi parannettava ja annettava henkilöstölle kaikki se ammatillinen tuki, terveyden ja turvallisuuden suoja sekä koulutus, jota tarvitaan, jotta he voivat jatkaa tehtäviensä hoitamista paikoissa, joissa vapautensa menettäneitä säilytetään.
- 4) Kaikkien rajoittavien toimenpiteiden, joita kohdistetaan henkilöihin, jotka ovat vapautensa menettäneinä COVID-19:n leviämisen estämiseksi, olisi perustettava lakiin ja

oltava välttämättömiä, oikeasuhtaisia, ihmisarvoa kunnioittavia ja määrääjäksi asetettuja. Vapautensa menettäneiden olisi saatava kattavaa tietoa näistä toimenpiteistä kielellä, jota he ymmärtävät.

5) Koska henkilöiden väliset lähikontaktit ovat omiaan edistämään viruksen leviämistä, olisi kaikkien asianomaisten viranomaisten yhdessä pyrittävä löytämään vaihtoehtoja vapaudenmenetykselle. Tällainen tarkastelutapa on välttämätön erityisesti tilanteissa, joissa laitoksissa on yliasutusta. Viranomaisten olisi lisäksi enemmässä määrin hyödynnettävä tutkintavankeuden vaihtoehtoja, tuomioiden muuntamista, ennenaikaista vapauttamista ja ehdollista tuomitsemista, arvioitava uudelleen tarvetta jatkaa psykiatristen potilaiden tahdonvastaista laitossijoituksia, tarvittaessa vapauttaa tai siirtää muun yhteiskunnan hoiviin hoitokotien asukkaita sekä mahdollisimman pitkälti pidättäytyä maahanmuuttajien säilöönnotosta.

6) Terveystieteiden osalta on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistarpeisiin, joita on erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ja/tai riskiryhmiin kuuluvilla vapautensa menettäneillä, kuten iäkkäillä ja perussairauksia omaavilla. Tämä käsittää muun muassa COVID-19-seulontaa ja tarvittaessa tehohoitoon ohjaamista. Lisäksi vapautensa menettäneiden olisi vallitsevassa tilanteessa saatava henkilökunnalta tavanomaista enemmän henkistä tukea.

7) Vaikka muiden kuin olennaisten toimintojen keskeyttäminen on perusteltua ja järkevää, vapautensa menettäneiden perusoikeuksia on pandemian aikana kunnioitettava kaikilta osin. Tämä käsittää erityisesti vapautensa menettäneen oikeuden huolehtia riittävästä henkilökohtaisesta hygieniastaan (mukaan lukien kuuman veden ja saippuan saatavuus) ja oikeuden päivittäiseen (vähintään tunnin pituiseen) ulkoiluun. Lisäksi yhteydenpitoa ulkomaailmaan, muun muassa vierailuja, koskevien rajoitusten vastapainoksi olisi lisättävä vaihtoehtoisten yhteydenkanavien (kuten puhelin- tai verkon välityksellä toimivien ääniyhteyksien) saatavuutta.

8) Henkilöllä, joka on eristetty tai sijoitettu karanteeniin todetun tai epäillyn SARS-CoV-2-virustartunnan vuoksi, olisi joka päivä oltava sisällyksekästä kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa.

9) Niitä keskeisiä suojakeinoja, joita on olemassa lainvalvontaviranomaisten huostassa olevien henkilöiden huonon kohtelun estämiseksi, (pääsy asianajajan puheille, pääsy lääkäriin, mahdollisuus ilmoittaa vapaudenmenetyksestään ulkopuolisille) on noudatettava täysimääräisesti kaikissa olosuhteissa ja jatkuvasti. Varotoimenpiteet (kuten vaatia oireita omaavia käyttämään kasvosuojusta) voivat joissakin olosuhteissa olla tarkoituksenmukaisia.

10) Riippumattomien elinten, kuten kansallisten valvontamekanismien ja kidutuksen vastaisen komitean, harjoittama seuranta on edelleen olennainen suoja huonoa kohtelua vastaan. Valtioiden olisi edelleen taattava valvontaelinten pääsy kaikkiin paikkoihin, joissa vapautensa menettäneitä säilytetään, myös paikkoihin, joissa henkilöitä pidetään karanteenissa. Valvontaelinten olisi kuitenkin noudatettava kaikkia varotoimia ja siten älä

vahingoita -periaatetta, erityisesti, kun on kyse iäkkäistä ja perussairauksia omaavista henkilöistä.